

**MTA Law Working Papers
2024/6**

**A foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen
gépjárműre vonatkozó adóvégrehajtási szabályok**

Darai Péter

ISSN 2064-4515

http://jog.tk.mta.hu/mta_lwp

*Társadalomtudományi Kutatóközpont – MTA Kiválósági Kutatóhely
HUN-REN Centre for Social Sciences – MTA Centre of Excellence*

Darai Péter:^{*}

A foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjárműre vonatkozó adóvégrehajtási szabályok

Bevezető gondolatok

A gépjárműfoglalás végrehajtás-taktikai szempontból különösen erős fegyvernek minősíthető, hiszen az autó végrehajtás alá vonása elég erős diszkomfortérzetet okoz, az adósok többségét igen érzékenyen érinti, hiszen a mai társadalmi viszonyaink között logisztikai-mobilitási szempontból tulajdonképpen már az életminőség minimumát tükrözi vissza. Az intézkedés gyakorisága abban keresendő, hogy *a gépjármű – akár a keresleti-kínálati körülmények relatív stagnálása esetén is – könnyen értékesíthető, értéke okán nagyobb lehetőséget nyújthat az adótartozás arányai szerinti nagyobb megtérülésére, emiatt a lefoglalt gépjármű árverésének lehetősége sok esetben az adós fizetési hajlandóságát is növelheti.*¹ A gépjármű ugyanakkor – a magánéletben történő használat szükséges és indokolt voltát nem vitatva – legalább annyira munkaeszköz is, amelynek elvesztése – az adósi vagyon csökkenése mellett – a jövedelemszerzési lehetőségekre is kihatással bírhat. Ez kellő magyarázatot ad arra, hogy az adóvégrehajtási szabályok miért nevesítik önálló vagyonelem minőségben a gépjárművet és miért vonatkoznak rá az általános végrehajtási előírásoktól némileg eltérő eljárási kritériumok. Lényegében minden eljárástípus tekintetében standardot jelentenek az alkotmányos alapelvek és jogilag biztosított garanciák betartása; kizárólag az ezen elvárásoknak való maradéktalan megfelelés biztosítja az eljárás tisztességes és egyszersmind jogszerű voltát, mely – értelemszerűen – az adóvégrehajtásra is irányadó.

A dolgozat a BH 2022.139. számú kúriai eseti döntésre építi témáját. A végzés elvi tartalma szerint egyrészt a járműnyilvántartás adatai alapján történő „közvetlen” foglaláskor becsérték megállapításra a foglalással egyidejűleg szükségszerűen nem kerül sor. Másrészt a foglalás alóli mentességnél a gépjármű természetes személy adós által gyakorolt tevékenység végzéséhez nélkülözhetetlen jellegének vizsgálata során az adós részéről igazoltan végzett több tevékenység, több foglalkozás egyaránt jelentőséggel bír. Az alábbiakban – ennek megfelelően – a foglalkozás (hivatás) gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjárműre irányadó adóvégrehajtási szabályoknak a bemutatását kísérem meg. Ennek keretei között vázlatosan áttekintést adok az adóvégrehajtás helyszíni cselekményei során érvényesülő általános szabályokról – ideértve az ingófogalásra vonatkozó rendelkezéseket is –, ismertetem a gépjárműfoglalás különböző módozatait, végezetül a Kúria végzésének vezérfonalára támaszkodva világitok rá a tárgyalt adóvégrehajtói intézkedés egyes buktatóira.

I. Gépjárműfoglalás a helyszíni eljárás során

I.1. A helyszíni eljárásról általában

Az adóvégrehajtásban foganatosított végrehajtói intézkedések leginkább sérelmezett formája a helyszíni cselekmény, hiszen egy helyszíni hatósági eljárás közvetlen és erős beavatkozást jelent a magánszférába, melyet az Alaptörvény VI. cikkének (1) bekezdése – az emberi méltósághoz való jog részeként – a magánélet és otthon sérthetlensége keretein belül védendő értékek között nevesít. Az Alkotmánybíróság doktrínájában „a magánlakás sérthetlenségéhez való alapjog – mint a negatív jellegű alapjogok általában – nem valamely szolgáltatás igénybevételére, nem is

^{*} Darai Péter, kamarai jogtanácsos; vendégelőadó, MEBTK ATTJ.

¹ Ld. Pataki János István: *A bírósági végrehajtási eljárás rendszere és a végrehajtó szervezet Magyarországon. Történeti előzmények, a szabályozás bemutatása, a főbb problémáinak bemutatása és értékelése.* PhD-értekezés. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. Budapest, 2020, 149. o.

meghatározott aktivitás kifejtésére jogosít, hanem a védett tárgykörben a kívülállók bizonyos zavaró, beavatkozó, sértő megnyilvánulásaitól való mentességre és a mentesség állami védelmére jogosít. A magánlakás sérthetlenségéhez való alapjog tartalmának hasonló felfogását fejezi ki Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Egyezmény 8. cikke is, amely kinyilvánítja: 'Mindenkinek joga van arra, hogy magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges'".²

A taláros testület alapjogi kívánalomként rögzítette azt is, hogy „...A jogállami keretek között működő végrehajtási jog célja nem az adós ellehetetlenítése, hanem az, hogy lehetőséget nyújtson arra, hogy a kötelező erejű hatósági határozatban foglaltaknak a legegyszerűbb, leggyorsabb és leghatékonyabb módon érvényt lehessen szerezni. Ennek megfelelően a végrehajtási jognak kellő egyensúlyokat és garanciákat szükséges tartalmaznia ahhoz, hogy mind az adós, mind a végrehajtást kezdeményező érdeke megfelelően érvényesülhessen, illetve a téves vagy törvénysértő végrehajtási cselekmények megelőzhetőek, kiküszöbölhetőek és hatékonyan orvosolhatóak legyenek.”³ A jogszabály a helyszíni eljárásnál emiatt kötött rendet ír elő, melytől való eltérésre a végrehajtási cselekmény törvényességének sérelme nélkül nincsen mód.

Az első tisztázásra váró kérdés az *adóvégrehajtás megindulásának az időpontja*. Az Avt. 30. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az adóhatóság a tartozás megfizetésére az adóst felhívhatja, eredménytelen felhívás esetén, továbbá ha a felhívás alkalmazása a körülmények alapján célszerűtlen, a végrehajtást megindítja. A törvény 31. § (1) bekezdése értelmében a végrehajtási eljárás az első végrehajtási cselekmény foganatosításával indul. A közhiedelemmel ellentétben a fizetési felhívás adós felé történő küldése tehát csak lehetőség, az az adóhatóság diszkrécionális jogkörébe tartozik; mi több, az adóvégrehajtás során az adós lezárt lakásába, tartózkodási helyéül szolgáló vagy egyéb helyiségbe való bejutást megelőzően sincs a végrehajtnak az adós irányába értesítési kötelezettsége, ez – mely lehetőséget ad a lefoglalható vagyon elrejtésének biztosítására – kifejezetten ellentétes a végrehajtás céljával, a hitelező érdekei ellen ható téves elvárás.⁴

A jogvédelmi háló következő sarokköve a *helyszíni eljárás időbeli korlátainak betartása*. Az Avt. 39. § (1) bekezdése kimondja, hogy helyszíni eljárás keretében végrehajtási cselekmények munkanapon, reggel 6 óra és este 10 óra között foganatosíthatók.⁵

² 1115/B/1995. AB határozat, ABH 1996, 551. A magánszféra tiszteletben tartásának fontosságára már korábbi alkotmánybírósági döntés is rámutatott [46/1991. (IX.10.) AB határozat, ABH 1991, 211, 215]. Az 1252/B/2010. AB határozat [ABH 2011, 2284] értelmében „az állami kényszer elsősorban az adós vagyoni jogait korlátozhatja, kivételesen azonban az adós személyiségi jogait is érintheti.”

³ 22/2013. (VII.19.) AB határozat, Indokolás [17]. Ennek alapjogi origóját az Alkotmánybíróság már jóval korábban kidolgozta; „A Vht.-nek ugyanakkor megfelelő kiegyensúlyozást kell tartalmazni az adós és a végrehajtást kérő érdekeit illetően. Bármelyik egyoldalú figyelembevétel sértetheti a jogorvoslathoz való alapvető jogot, ellentétbe kerülhet a jogállamiság elvével.” [994/B/1997. AB határozat, ABH 2005, 740, 749].

⁴ Kúria Kfv.I.35.364/2020. A 46/2003. (X.16.) AB határozathoz [ABH 2003, 488, 502] kapcsolt különvéleményében dr. Bagi István alkotmánybíró – a hatósági döntések kézbesítésének szükségessége kapcsán – azt tette a középpontba, hogy a jogbiztonság az adott eljárásban részt vevő valamennyi fél érdekében ugyanolyan súllyal veendő figyelembe: elsődleges érdek mégis az eljárások és szerző időben történő befejezése, amely következik a tisztességes eljáráshoz való jogból. Amennyiben a címzett az ügyet lezáró döntést nem veszi át, azért nem védendő az érdeke, mert már tudhat arról, hogy az határozattal fog zárulni. Más megfogalmazásban ha az adósnak tudomása van a vele szemben indított alapeljárásról és az ügyben az elvárható gondosságot tanúsítja, akkor egy esetleges végrehajtási eljárás megindításával is számolnia kell.

⁵ Az Avt. 39. § (2) bekezdése értelmében a végrehajtó a végrehajtást foganatosító adóhatóság vezetőjének írásbeli engedélye alapján – időbeli korlátra tekintet nélkül – bármikor foganatosíthat végrehajtási cselekményt. Speciális rendelkezés, hogyha az egyéni vállalkozó, illetve a nem természetes személy adós üzemi, illetve üzleti tevékenysége rendeltetése folytán részben vagy egészben kívül esik az (1) bekezdés szerinti időtartamon, akkor az adóhatóság a végrehajtási cselekményeket az adós üzemi, illetve üzleti tevékenységének folytatása alatt – külön engedély nélkül –

Ugyancsak alapelvárás az *eljárási cselekmények hézagmentes dokumentálása*. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.)⁶ 35. § (1) bekezdése szerint a végrehajtó a helyszíni eljárásáról, továbbá a jogszabályban meghatározott más végrehajtási cselekményekről jegyzőkönyvet készít. A helyszíni eljárásról a jegyzőkönyvet a helyszínen kell elkészíteni. A végrehajtó akadályoztatása esetén a jegyzőkönyv máshol is elkészíthető, ilyenkor a jegyzőkönyvben fel kell tüntetni az elkészítés helyét és azt, hogy a végrehajtó milyen okból nem tudta a helyszínen elkészíteni a jegyzőkönyvet. Az Avt. 8. § (1) bekezdése a jegyzőkönyv három formáját határozza meg: *általános jegyzőkönyv, foglalási jegyzőkönyv és árverési jegyzőkönyv*. A jogszabályhely (2) bekezdése alapján a jegyzőkönyvben minden esetben fel kell tüntetni a) az adós és a jelen levő más érdekelt nevét és lakóhelyét, természetes személyazonosító adatait, elnevezését, a bíróság által nyilvántartandó jogi személy nyilvántartási számát és székhelyét, valamint a végrehajtó azonosításához szükséges adatokat b) az eljárás helyét és idejét c) a végrehajtandó követelés jogcímét és összegét d) a behajtást kérő, illetve a behajtást kérő hatóság és az adóhatóság megnevezését, utóbbi hivatalos bélyegzőjét e) az eljárás cselekmény leírását, és f) foglalási és árverési jegyzőkönyv esetén a Vht.-ban az adott típusú jegyzőkönyvre meghatározott egyéb adatokat és körülményeket.

A végrehajtó az *eljárási cselekményről a jegyzőkönyv mellett – szükség esetén – kép- és hangfelvételt készíthet*, mely az eljárás teljes körű dokumentálását segíti elő. Háttérét az Avt. 2. §-a alapján az adóvégrehajtásban is alkalmazandó Air. 70. § (4) bekezdése biztosítja; az eljárás cselekmény rögzítésének ily módja esetén a jegyzőkönyvben csak az eljárás cselekményen részt vevő személyek azonosításához szükséges adatokat, az elkészítés helyét, idejét, valamint a kép- és hangfelvétel készítésének tényét kell feltüntetni.

A helyszíni eljárás elősegítését szolgálja a Vht. 43. § (1) bekezdése, mely szerint a végrehajtás során a végrehajtó megtekintheti és átvizsgálhatja az adós a) lakását és egyéb helyiségét b) bármely vagyontárgyát c) gazdasági tevékenységével kapcsolatos iratait.⁷ Az Avt. 40. § (1) bekezdése alapján a végrehajtás során az adóhatóság megtekintheti és átvizsgálhatja a Vht. 43. §-ban felsoroltakon túl a) az adós székhelyeként szolgáló ingatlant és egyéb helyiséget b) az adós be nem jelentett telephelyét, ha adat merül fel arra vonatkozóan, hogy ott az adós vagyontárgya fellelhető c) az EKAER szerint az adós részére érkező szállítmány lerakodási helyét.

I.2. A gépjármű helyszíni lefoglalása

Az adóvégrehajtásban kötelező sorrendiség az egyes intézkedések (pénzforgalmi végrehajtás, ingó- és ingatlan végrehajtás) alkalmazásakor nincs, *ingófogalás foganatosítására a végrehajtási eljárás megindításával egyidejűleg vagy azt követően bármikor sor kerülhet* [Avt. 43. § (1) bekezdése]. A foglalás hatálya akkor áll be, amikor a végrehajtó az adós ingóságait foglalási jegyzőkönyvben összeírja, és ilyen módon lefoglalja [Vht. 84. § (1) bekezdése]. Amíg ez nem történik meg, az adós a fedezet körében korlátlan tulajdonosi jogokat gyakorol.⁸

Hangsúlyozni kell, hogy a foglalást követően a dolog adós használatában hagyását alapvetően az indokolja, hogy a végrehajtási eljárásban a foglalás nem jogszerzés, hanem olyan cselekmény, amely azt biztosítja, hogy a végrehajtást kérő követelése az adós vagyonából annak esetleges későbbi kényszerértékesítése során térüljön meg; a foglalással az adott vagyoni elem felett sem a végrehajtást kérő, sem a végrehajtó nem szerez jogot.⁹

elvégezheti [Avt. 39. § (3) bekezdése]. Ezen túlmenően a végrehajtó a szállítás alatt álló ingóságot erre irányuló külön engedély nélkül is bármikor lefoglalhatja [Avt. 39. § (4) bekezdése].

⁶ Az Avt. 3. §-a értelmében e törvény, valamint az adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Air.) és az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (a továbbiakban: Art.) eltérő rendelkezése hiányában az adóhatóság által foganatosított végrehajtási eljárásban – e törvénnyel összhangban – a Vht. szabályait kell alkalmazni, azzal, hogy a Vht. 9. § alkalmazásának nincs helye.

⁷ A Vht. 43. § (2) bekezdése szerint ugyanakkor a végrehajtás során személymotoszásnak nincs helye.

⁸ Legf. Bír. (Kúria) Pfv.I.21.372/2005.

⁹ Fővárosi Bír. Pf.639.100/2008. Ez nemcsak a lefoglalt ingó és ingatlanvagyonra igaz, hanem a követelésre is. Ezért a végrehajtási eljárásban a követelés lefoglalása nem törvényi engedmény, a követelés a jogszabály értelmében nem

A végrehajtás szabályai között a végrehajtást kérő adóhatóság rendelkezési joga ugyancsak megtalálható. *A végrehajtási cselekmények sorrendjét, időpontját az adóhatóság e törvény keretei között maga határozza meg;* a végrehajtási cselekmények közül azokat kell foganatosítani, amelyekkel a leghatékonyabban érhető el a végrehajtás célja, ugyanakkor az adószra nézve – az arányosság elvének figyelembevételével – a legkisebb mértékű korlátozással jár [Avt. 5-6. §-ai]. A törvény tehát jelentőséget tulajdonít az arányosság és fokozatosság elvének; *csak a szükséges mértékű hatósági kényszer kerüljön alkalmazásra, az kisebb hátránytól haladjon „komolyabb” cselekmény irányába*¹⁰. A gyakorlati szempontok legalább ugyanígy igénylik a kényszereljárás gyors lefolytatását is. Ez jellemzően a vagyonteltárás szakasz eredményes volta esetén ütökzi ki; amikor még alappal feltételezhető, hogy az adós vagyona – legalábbis részben – a tartozás fedezetül szolgál. *A párhuzamos végrehajtási cselekmények alkalmazását – amellet, hogy nem is tekinthető contra legem eljárásnak – az eredménycentrikusság, valamint a hátralék összege egyes esetekben kifejezetten igazolja. Az adóvégrehajtásban elsősorban a gyorsaságnak – a minél hamarabbi térülésnek – kell érvényesülnie. A végrehajtási cselekmények „halmozása” az adószra is pressziót jelent, akár a tartozás teljes összegének rendezését is ösztönzi; már pusztán amiatt is, hogy az adóvégrehajtás elrendelésére nem is feltétlenül a teljesítésre való képtelenségre, hanem a teljesítésre való hajlandóság hiányára tekintettel kerül sor.*

Mindezt figyelembe véve a konkrét végrehajtási cselekmény végrehajtó általi megválasztása fokozott figyelmet igényel. Függetlenül attól, hogy a törvényalkotó a pénzforgalmi végrehajtást preferálja¹¹, a foglalás sorrendjének, valamint terjedelmének meghatározása során a fedezeti elv bír jelentőséggel. A fedezeti elv és a becsérték egymáshoz való viszonya egyszersmind szoros és kényes; az adóvégrehajtónak egy olyan becsértéket kell kalkulálnia, mely lehetővé teszi a teljes követelés kielégítését – vagyis nincs „alulfoglalás” –, az adósnak a legkevesebb sérelmet okozza, mindemellet a tartozáshoz mérve az arányosság követelményével – elkerülve a „túlfoglalást” – is összhangban áll.¹² *A behajtáshoz olyan eszközt kell rendelni, mely az adós vagyoni helyzetét a behajtáshoz szükséges mértékben érinti; az állami kényszer elsődlegesen az adós vagyoni jogait korlátozza, csak kivételesen érintheti a személyiségi jogait.* A végrehajtási eljárás ugyanis már az igény állapotába került, a megsértett alanyi jog állami kényszerrel való érvényre juttatása.¹³

A Vht. 87. § (1) bekezdése értelmében több ingóság lefoglalása esetén a foglalási sorrendet a végrehajtó állapítja meg. Ez független attól, hogy a helyszínen a gépjármű mellett esetlegesen fellelhető-e egyéb vagyoni elem. A foglalási sorrendiség a fedezeti elv szempontjából korántsem elhanyagolható jelenség. A végrehajtó a foglalási cselekményt addig folytatja, amíg a követelés – járulékaival együtt, ideértve az eljárás befejezéséig előreláthatóan felmerülő végrehajtási költséget – nincs teljesen fedezve [Vht. 87. § (2) bekezdése]. Ez azt is jelenti, hogy a becsérték és a fedezeti

száll át a végrehajtást kérőre, nem lép a követelés jogosultjának a helyébe; pusztán a végrehajtást kérő követelésének a biztosítására hivatott jogintézmény (Kúria Pfv. VI.22.492/2017.).

¹⁰ 539/D/2005. AB határozat, ABK 2008. május, 773. Ha a tartozás nem olyan nagyságrendű, amely eleve kizárja azt, hogy egyéb vagyontól is behajtható, akkor az ingatlan árverésre bocsátása nem indokolható; különösen akkor nem, ha a végrehajtó az adózt nem találja otthon, csak fizetési felhívást hagy a helyszínen, de újabb foglalást nem kísérel meg és az adós egyéb teljesítési lehetőségeit sem ellenőrzi [Legf. Bír. (Kúria) Pfv. I.20.212/1999.]. Ennek amiatt van jelentősége, mert a végrehajtás eredménytelensége szempontjából a járműnyilvántartás és az ingatlan-nyilvántartás adatainak beszerzése klasszikus értelemben véve nem is végrehajtási cselekmény, azok a végrehajtás megghiúsulását önmagukban még nem igazolják. Ellenben egy helyszíni foglalási jegyzőkönyv – amely azt rögzíti, hogy a végrehajtó a helyszínen végrehajtás alá vonható vagyontárgyat nem lelt fel – már alkalmasnak bizonyulhat a végrehajtási eljárás eredménytelen voltának a megállapítására (Pécsi Ítéltő tábla Fpkf. IV.30.076/2012.).

¹¹ *A bírósági végrehajtás során pénzkövetelést elsősorban a pénzforgalmi szolgáltatónál kezelt, az adós rendelkezése alatt álló összegből, az adós munkabéréből – illetve a jogszabályszerint annak minősülő jövedelemből – kell behajtani* [Vht. 7. § (1) bekezdése]. Ezt támasztják alá a NAV hivatalos adatai is. 2022. évben az állami adó- és vámhatóság összesen 2 381,9 Mrd Ft értékben adott ki inkasszót, a letéti számlára befolyt bevételből 118,2 Mrd Ft az inkasszós és 33,4 Mrd Ft a nem inkasszós bevétel; a végrehajtási cselekmények (546.559 db) több, mint 80 %-a volt az inkasszós (454.795 db). Ld. NAV évkönyv 2022. 6-7. o. www.nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek (2024.02.27.).

¹² „Túlfoglalás” akkor merülhet fel, ha az adósnak több végrehajtás alá vonható vagyontárgya van, egyéb esetekben az fogalmilag kizárt.

¹³ Avt. 35. § (2) bekezdése; 1252/B/2010. AB határozat, ABH 2011, 2284.

elv közötti kapcsolat törvényszerű; hiszen a foglalásnak az is egyik mozzanata, hogy a végrehajtó becsléssel megállapítja a lefoglalt ingóság értékét. A becsérték megállapításánál a végrehajtó a forgalmi árat veszi alapul. Ha a felek a becsértékben megegyeztek, ez az irányadó [Vht. 97. § (1)-(2) bekezdései].¹⁴ Emiatt a foglalási jegyzőkönyvből ki kell derülnie a tartozás, illetőleg a lefoglalt vagyontárgyak együttes becsértéke egymáshoz viszonyított arányának, ezért a becsérték foglalási jegyzőkönyvben való feltüntetése – annak ellenére, hogy sem az Avt., sem a Vht. a jegyzőkönyv kötelező kellékei között nem írja – szükséges. A jegyzőkönyv azonosításra alkalmas módon kell, hogy tartalmazza az ingóságok adatait: megnevezésüket, darabszámukat, márkajelzésüket, egyéb jellemzőjüket stb.; ezek pontos körülírása egy később majd megtartandó árverés eredményessége céljából az adós és az adóhatóság érdekeit egyaránt szolgálja.¹⁵

II. Gépjárműfoglalás a járműnyilvántartás alapján

A Vht. 85. §-a alapján a foglalást lehetőleg az adósnak, illetőleg képviselőjének, távollétükben pedig az adóssal együtt lakó nagykorú családtagnak a jelenlétében kell elvégezni. A Vht. nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a cselekményt az adós távollétében folytassák le, ez esetben a 88. § (3) bekezdése írja elő a jegyzőkönyv postai úton történő megküldését (kézbesítést). A foglalás ezen formája tehát pusztán amiatt sajátos, mert jóllehet helyszínen történik, arra az adósi közreműködés nélkül kerül sor. A gépjármű, mint ingóság lefoglalása ellenben azért is speciális, mert – nem vitatva, hogy e körben is van lehetőség helyszíni foglalásra – jórészt adminisztratív módon, a járműnyilvántartás adatai alapján történik, figyelemmel az eljárás koncentrációjára, az Avt. és Air. alapvető rendelkezéseire.¹⁶

Az Avt. 47. § (1) bekezdése szerint az adóhatóság a járművet a járműnyilvántartásban szereplő adatok alapján is lefoglalhatja, ha az adós a jármű tulajdonosaként van a nyilvántartásba bejegyezve, illetve ennek hiányában is, ha a jármű a házasársi közös vagyona tartozik. A végrehajtó a foglalási jegyzőkönyv másolatának megküldése mellett az elidegenítési és terhelési tilalom bejegyzése érdekében megkeresi a közlekedési igazgatási hatóságot. A hatóság köteles e felhívásnak haladéktalanul eleget tenni.¹⁷ Az adóhatóság a lefoglalt jármű forgalomból történő kivonása iránt legkésőbb az árverési hirdetmény kitézésével egyidejűleg intézkedik. A joghely (2)

¹⁴ Ha valamelyik fél kívánja, a végrehajtó a foglalásnál szakértő-becsűst alkalmaz. A foglalás után a végrehajtó szakértő-becsűs közreműködésével a becsértéket módosíthatja, ha ezt bármelyik fél a foglalási jegyzőkönyv kézbesítésétől számított 8 napon belül kérte [Vht. 97. § (3) bekezdése].

¹⁵ Az ingóság jellemzői – bár az Avt. 61. §-a tétélesen nem nevesíti – a törvényhez kapcsolt jogalkotói indokolás szerint az árverési hirdetménynek is a részét kell, hogy képezzék.

¹⁶ A már hivatkozott Avt. 5. §-a alapján a végrehajtási cselekmények sorrendjét, időpontját az adóhatóság e törvény keretei között maga határozza meg, az Avt. 6. §-a szerint pedig a végrehajtási cselekmények közül azokat kell foganatosítani, amelyekkel a leghatékonyabban érhető el a végrehajtás célja, ugyanakkor az adósnak nézve – az arányosság elvének figyelembevételével – a legkisebb mértékű korlátozással jár. Mindezek mellett az adóhatóság a szakzszerűség, a hatékonyság és a költségtakarékosság érdekében úgyszervezi meg a tevékenységét, hogy – a tényállás tisztázására vonatkozó követelmények sérelme nélkül – az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen, és az adósnak, az eljárás egyéb résztvevőjének és az adóhatóságnak a legkevesebb költséget okozza (Air. 2. §-a, a szakzszerű és hatékony eljárás elve). Az eljárás egyik legfontosabb tartalmi összetevője ezért a kényszercselekmények időkereteinek megtartása; egyrészt a költségvetési érdekek is ezt igénylik, másrészt elkerülendő az is, hogy adós bizonytalan ideig álljon a végrehajtás fenyegetettsége alatt. Harmadrészt – jóllehet az eljárás folyamatában az „adós mindent fizet” érvényesül [Avt. 11. § (1) bekezdése] – a jogalkotói kívánalmak közé tartozó költségtakarékosságra irányultság garantálja, hogy a kényszereljárással összefüggő költségek ne lépjenek túl a behajtáshoz szükséges mértéket és azok álljanak arányban a hátralék összegével. Az „asztal mellőli” végrehajtás előtörését igazolják a NAV évkönyv 2022. adatai; a foganatosított 19016 db ingóvégrehajtásból 15661 db adminisztratív (követelésfoglalás, üzletrészfoglalás, gépjárműfoglalás járműnyilvántartás alapján), illetve 3355 db volt a sikeres helyszíni végrehajtás. Ld. NAV évkönyv 2022. 7. o.; 11. lj.

¹⁷ A közlekedési hatóság nem vizsgálja a foglalás jogszerűségét, a jegyzőkönyv tartalma köti; ennek okán a foglalás ténye már önmagában megalapozza az eljárást [Legf. Bír. (Kúria) Kfv.II.39.070/2005., Kúria Kfv.III.37.053/2017.]. A gépjármű foglalás alá vonását követően a vagyontárgyra kötött adásvételi szerződés érvénytelen, így arra igényper sem alapítható [Legf. Bír. (Kúria) Pfv.I.22.365/1999.].

bekezdése értelmében a vállalkozási tevékenységet végző adós üzemi, illetve üzleti tevékenységéhez szükséges járművére folytatott végrehajtást, a végrehajtó a jármű lefoglalás foglalási jegyzőkönyvben történő feltüntetésével foganatosítja. Ha ez lehetséges, a jármű törzskönyvét is le kell foglalni. Ha a jármű lefoglalását követő 6 hónapon belül az adós a tartozását nem fizeti meg, a végrehajtó a jármű forgalmi engedélyét is lefoglalja.

Fentiek kapcsán rögtön magyarázatot igényel a jármű és a gépjármű definiatív elkülönítése. Az Avt. 7. § (1) bekezdésének 9. pontja alapján *gépjármű*: olyan jármű, amelyet beépített erőgép hajt; ugyanakkor *járműnek* a közúti szállító vagy vontató eszköz minősül, ideértve az önjáró vagy vontatott munkagépet is [Avt. 7. § (1) bekezdésének 11. pontja]. Ezen kérdés korántsem elvont jellegű; a 2018. július 26. napját¹⁸ megelőző Avt. szabály a „jármű” meghatározás helyett a „gépjármű” fogalmat használta, ez viszont ahhoz vezetett, hogy jármű foglalására adminisztratív módon nem, csak a helyszíni eljárás alkalmával volt lehetőség. A foglalási jegyzőkönyv kellékei egyebekben egyeznek a helyszíni eljárás jegyzőkönyvével; mindemellett a beazonosíthatóság okán szükséges egyedi adatokat (évjárat, motorszám, alvázszám) is tartalmaznak.

Az nem vitatott, hogy egy helyszíni eljárás során nyilatkozatok, illetőleg okirati bizonyítékok hiányában a fellelt gépjármű tulajdonjogának kérdésében kétséget kizáróan állást foglalni nem lehet; a már felhívott Vht. 86. § (1) bekezdése alapján *a végrehajtási eljárás során lefoglalni az adós birtokában, őrizetében levő vagy más olyan ingóságot lehet, amelyről valószínűsíthető, hogy az adós tulajdonában van.* Ez pedig az adóvégrehajtó felelősségét erősíti, hiszen a valószínűség kérdésében az eset valamennyi körülményének mérlegelése alapján a foglalás végző személynek kell döntenie. Ezen felmerülő kétségek eloszlátását irányozza a járműnyilvántartás adatai alapján történő foglalás. A közúti közlekedési nyilvántartásról szóló 1999. évi LXXXIV. törvény 9. § (7) bekezdése szerint a járműnyilvántartás az (1)-(5) bekezdésben meghatározott adatok tekintetében – a természetes személyazonosító, valamint a lafcím-azonosító adatok kivételével – közhiteles hatósági nyilvántartásnak minősül. A közhitelesség immanens tartalma pontosan abban érhető tetten, hogy a nyilvántartásban foglaltakat ellenkező bizonyításáig valósnak kell elfogadni. Ha a nyilvántartás adatai alapján az adós tulajdonjoga megállapítható, a kérdésben – értve ez alatt a foglalás lehetőségét – további bizonyítás lefolytatása már nem indokolt.¹⁹

A törzskönyv hollétének amiatt van relevanciája, hogy *a gépjármű forgalomból való kivonását az kérheti, aki annak törzskönyvével jogszerűen rendelkezik* (Kúria Kfv.II.38.040/2015.). Ennek kérdése már képezte alkotmánybírói eljárás tárgyát [808/B/2005. AB határozat, ABK 2008. április, 627]. Az indítványozó a Vht. 103. § (1) bekezdése kapcsán az Alkotmány „magántulajdon védelmét biztosító” 9. §-ába és a tulajdonhoz való jogot védő 13. §-ába való ütközését állította; értelmezésében a Vht. kifogásolt törvényhelye kizárja azt, hogy az adós a lefoglalt gépjárművet használja, vagyis a foglalás a használat jogát akadályozza. Az indítványozó szerint a végrehajtó mérlegelési jogát kellene e körben biztosítani azzal a szűkítéssel, hogy a jármű iratait – konkrétan a forgalmi engedélyt – akkor lehessen lefoglalni, ha valószínű, hogy az adós a lefoglalt ingóságot nem fogja megőrizni. A taláros testület arra az álláspontra jutott, hogy a Vht. és az Alkotmány

¹⁸ Az egyes adótörvények és más kapcsolódó törvények módosításáról, valamint a bevándorlási különadóról szóló 2018. évi XLI. törvény 208. §-ának indokolása.

¹⁹ Ezt azért tartottam szükségesnek ilyen formában megjegyezni, mert – ahogy azt korábbiakban felvázoltam – az adóhatóság a foglaláskor a tulajdonjog kérdését a helyszíni eljárás alkalmával nem vizsgálja – hatáskör hiányában nem is vizsgálhatja –, a járműnyilvántartás alapján történő foglaláskor a közhitelesség elvére támaszkodik. Tulajdoni jogvita eldöntésére a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 538. §-a szerint végrehajtási igényperben van lehetőség. Az igényper ugyanakkor nem jogorvoslati forma. Konkrét példára vetítve a végrehajtási igényper a végrehajtási kifogástól (Avt. 24. §-a) abban különbözik, hogy a végrehajtás alá vont vagyontárgy foglalás hatálya alóli feloldása nem a végrehajtó törvénysértő eljárása miatt következik be, hanem mert a felperes bizonyítja, hogy az egyébként jogszerűen végrehajtás alá vont vagyonelem az ő tulajdona, vagy azon más olyan joga van, amely a végrehajtás alkalmával való értékesítésnek az akadályát képezi. A végrehajtási igényper így alapvetően tulajdoni per, az eredményessége független a végrehajtó törvénysértő, avagy jogszerű eljárásától. A végrehajtási kifogás elbírálása során is adódhat viszont olyan következtetés, hogy a foglalás jogszabálysértő volt – például olyan vagyontárgy lefoglalására került sor, amely mentes a foglalás alól –, mely a végrehajtói intézkedés megsemmisítése mellett a végrehajtás alá vont vagyontárgy foglalás hatálya alóli feloldását eredményezi.

előírásai között alapjogi összefüggés nincs. Az Alkotmánybíróság – utalva a 64/1993. (XII.22.) AB határozatra (ABH 1993, 373, 379-380) – kiemelte, hogy „[a]z alkotmányi tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. A szükséges és arányos korlátozásnak, illetve a tulajdonjog lényeges tartalmának ugyanis nincs polgári jogi megfelelője. (...) Az Alkotmány szerinti tulajdonvédelem köre tehát nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével; azaz sem a birtoklás, használat, rendelkezés részjogosítványaival, sem pedig negatív és abszolút jogként való meghatározásával. Az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkor (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. A másik oldalról nézve: ugyanezen szempontoktól függően az adott fajta közhatalmi beavatkozás alkotmányos lehetősége a tulajdonjogba más és más.”

A taláros testület kiemelte azt is, hogy „a végrehajtási eljárásban foganatosított, és jelen esetben az indítványozó által támadott gépjármű lefoglalásának oka a végrehajtást kérő vagyoni követelésének biztosítása, vagyoni érdekeinek érvényre juttatása. E tekintetben a tulajdonjog részjogosítványainak a lefoglalás eszközével történő korlátozása a végrehajtást kérő tulajdonhoz való jogának biztosítására szolgál, azaz a tulajdonjog ilyen értelemben vett korlátozása nemhogy nem sérti a tulajdonhoz való jogot, hanem éppenséggel annak a végrehajtást kérő számára történő teljesebb érvényre juttatását biztosítja. Különösen erőteljesen érvényesül ez a gépjárművek lefoglalása esetén, hiszen ha az adós a gépjárművét a lefoglalás ellenére minden esetben továbbra is korlátozás nélkül használhatná (adott esetben elhasználhatná, értéktelenné tehetné), a végrehajtást kérő alapvető vagyoni érdekei sérülnének. Az Alkotmánybíróság rámutat azonban arra, hogy a Vht. 103. § (5) bekezdése kivételes esetben lehetőséget biztosít, hogy a természetes személy adós foglalkozásának gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű lefoglalásakor – a zár alá vétel alkalmazásának kivételével – csak a törzskönyvet foglalja le a végrehajtó. Az adós ebben az esetben a gépjárművet annak értékesítéséig használhatja.” Mivel tehát a lefoglalással – mert az adós jogellenes magatartása, nemteljesítése okán, a végrehajtást kérő tulajdonhoz való joga biztosítása céljából, azaz kényszerítő okból történt – nem valósul meg a tulajdonhoz való jog alkotmányellenes korlátozása, ezért az indítvány elutasításra került.²⁰

A foglalás két módozata – helyszínen, illetve járműnyilvántartás alapján végzett – ugyanakkor egyezik a tekintetben, hogy a végrehajtás még nem jelenti automatikusan a gépjármű forgalomból történő kivonását, arra legkésőbb az árverési hirdetésnyel kitűzésével egyidejűleg kerül sor. A lefoglalt ingóság, így a jármű értékesítésére a foglalást, illetve a zálogjogi nyilvántartás adatainak beszerzését követő 30 nap után kerülhet sor [Avt. 58. § (1) bekezdése]. Emellett az adóhatóság a vállalkozási tevékenységet végző adós üzemi, illetve üzleti tevékenységéhez szükséges járműve kapcsán 6 hónapos moratóriumot követően intézkedik az értékesítés iránt [Avt. 47. § (2) bekezdés], azt adós használhatja a tevékenységéhez.

Jelentősséggel bír az értékesítési folyamatban a vagyontárgyra alapított zálogjog ténye is. Ha a gépjárművön korábban zálogjogot alapítottak – ami a hitelbiztosítéki és a zálogjogi nyilvántartás adataiból kitűnik –, vagy az a feltártak alapján valószínűsíthető, az adóhatóság értesíti a zálogjog jogosultját, hogy a zálogjogi igényét – ha az alapügyben nem végrehajtást kérő – végrehajtási eljárás során érvényesítheti. A zálogjogosultnak az értesítés kézhezvételét követő 15 munkanapon belül bekapcsolódás iránti kérelmet kell előterjesztenie a végrehajtást foganatosító adóhatóságnál, aki továbbítja azt az illetékes bíróságnak [Vht. 114. § (1)-(2) bekezdései]. A bíróság soron kívül hozott végzésével megállapítja a(z) (al)zálogjogosult kielégítési jogának megnyitását és [ha a(z)

²⁰ „A tulajdon társadalmi felelősségéről szóló rendelkezés az Alaptörvényben a tulajdon kettős természetét juttatja kifejezésre: a tulajdonjog egyrészt alapvető szabadságjog, amely klasszikusan mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapja részesül alapjogi védelemben {vö. 20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [154], [189]}; másrészt azonban a tulajdonjog nem jelent feltétlenül korlátlan rendelkezési jogot, a társadalmi, szociális kööttség deklarálása alapvetően a tulajdonhoz való jog közérdekből történő korlátozásának a lehetőségét teremti meg.” Ld. 3181/2018. (VI.8.) AB határozat, Indokolás [32].

(al)zálogjoggal biztosított követelés jogalapja és összezszerúsége nem vitatott] engedélyezi a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódását [Vht. 114/A. § (1) bekezdése].²¹

A lefoglalás mindkét formája esetén tájékoztatni kell az adóst az igénybe vehető jogorvoslat (végrehajtási kifogás) lehetőségéről, valamint arról, hogy a lefoglalt vagyontárgy végrehajtás alóli elvonása zártörésnek minősül, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 287. § (2) bekezdése értelmében 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.²²

III. Mentességek az ingófogalás alól

Nem vitatott, hogy a *mentességek* – vagyis egy vagyontárgy bár lefoglalható, arra végrehajtás mégsem vezethető²³ – *funkciója az adós megélhetésének, létfenntartásának, illetőleg foglalkozása gyakorlásának védelme, ahogyan ezt indokolja a végrehajtást kérő érdeke is*, hiszen a folyamatos munkával szerzett jövedelem a tartozás fedezetét képezheti. Viszont a gazdálkodó szervezeteknél

²¹ Ld. Gyurcsik Petronella: *A járműfogalás gyakorlati kérdései az adóhatóság előtti végrehajtási eljárásokban*. Adó szaklap, 36. évf., 2022/1-3. szám, 106-112. o.

²² A zártörés megvalósulásához nem szükséges, hogy a végrehajtás alá vont dolog véglegesen megszűnjék kielégítési alap lenni, ezáltal a követelés behajtása meghiúsuljon. A végrehajtás alóli elvonás megállapítására sor kerülhet akkor is, ha az elkövető a kérdéses dologgal – annak ellenére, hogy a foglalás folytán a rendelkezési jog nem is illeti meg – sajátjaként rendelkezik, a lefoglalt dolgot elzalogosítja, értékesíti, elrejt. Az is megvalósítja a bűncselekményt, aki ideiglenes jelleggel teremt olyan helyzetet, amely a hatóság rendelkezési jogának gyakorlását akadályozza. Zártörést követ el az adós, hogyha a lefoglalt gépjárművet a foglalás után is meretlen helyre szállítja, de erről a végrehajtót nem tájékoztatja, vagy a dolog elszállítását, a végrehajtó intézkedését akadályozza [Legf. Bír. (Kúria) Bfv.III.1732/2001.]. A végrehajtás alóli történő elvonás szándékos; az elkövető tudatának nem csak azt kell átfognia, hogy foglalás történt; az is szükséges, hogy a végrehajtási eljárás meghiúsításával kapcsolatban a direkt szándéka is megállapítható legyen [Legf. Bír. (Kúria) Bfv.II.2159/2003.]. Aki elmulasztja (elfelejti) beosztottját értesíteni arról, hogy a cég telephelyén tárolt gépet a hatóság lefoglalta, ezért azt – eltérően a többi udvaron levő géptől – nem szabad feldarabolni, „csak” gondatlanul jár el, a bűncselekményt célszándék hiányában nem követi el (Kúria Bfv.II.1.247/2016.). A zártörést viszont nem csak az adós – illetőleg a lefoglalt dolog tulajdonosa (birtokosa) – követheti el, hanem az is, aki a vagyontárgy végrehajtás alóli elvonásához az ingóságra vonatkozó konkrét jogcím nélkül aktívan hozzájárul, az elidegenítéshez vevőt szerez, az ügyletnél tanúként közreműködik (Föv. Bír. 25.Bf.XVIII.5538/1992.).

²³ A Vht. tehát két külön fogalomként kezeli a le nem foglalható vagyontárgyak, illetőleg a végrehajtás alól mentes vagyontárgyak körét; bár a kettő közötti hasonlóság nem vitatható, a végrehajtás alkalmával azok egymástól eltérő kategóriának minősülnek. Lefoglalni ugyanis az adós birtokában, őrizetében levő vagy más olyan ingóságot lehet, amelyről valószínűsíthető, hogy az adós tulajdonában van [Vht. 86. § (1) bekezdése]. Nem lehet lefoglalni az adós birtokában, őrizetében levő ingóságot, ha a rajta levő jelből vagy más körülményből minden bizonyítás nélkül kétségtelenül megállapítható, hogy az ingóság nincs az adós tulajdonában [Vht. 86. § (2) bekezdése]. A jogszabály rendelkezése alapján tehát a foglalással összefüggésben az a vélelem, hogy az adós birtokában és az őrizetében lévő ingóságok az adós tulajdonát képezik. Az ingófogalás során *azt kell vizsgálni, melyek azok a helyszínen fellelhető dolgok, melyekről a körülmények miatt kellő alappal lehet valószínűsíthető, hogy az adós tulajdonában vannak*. A valószínűséghez nem szükséges teljes – vagyis „ítéleti szintű” – bizonyítottság, ellenben a birtoklás már ténykérdés: a főszabály szerint azokra az ingóságokra vonatkozhat a foglalás, melyek a foglaláskor az adósnál fellelhetőek. Ha a foglalás nem az adós bejelentett lakcímén történt, de a foglalás helyszíne a körülmények miatt bizonyítottan az adós lakóhelye: az ingatlan-nyilvántartás szerinti tulajdonost terheli a bizonyítás arra, hogy a foglalni kívánt dolgok nem az adós, hanem az ő tulajdonát képezik (Baranya Megyei Bír. 2.Pf.20.908/2000.). A birtoklás elemei a birtoklási (a birtokláshoz fűződő) akarat (*animus possidendi*) és akarat kívül világban, valamely formában érzékelhető tényekben való megvalósulása (*corpus possidendi*). „A birtoklási akarat sohasem kell, mint valóságos, mint valósággal (in concreto) meglevő, kell csupán mint vélelmezett. Vélelmezett pedig a birtoklási akarat magából a corpus tényéből, abból, hogy valaki a dolgot csakugyan magánál tartja.” Ld. Tóth Lajos: *Magyar magánjog. Dologi jog*. Városi Nyomda, Debrecen, 1930, 10. o. Idézi: *Scientia rerum politicarum. Civilisztika II. Dologi jog – Felelősségtan*. Szerk.: Barzó Tímea – Papp Tekla. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 30. o. Mindezt másképp megfogalmazva a foglalás alóli mentesség feltételezi a vagyontárgy „lefoglalhatóságát”, hiszen az előbbi pusztán az utóbbi keretei között értelmezhető.

szociális, humanitárius szempontok – mint ahogy arra a Vht. indokolása is utal – nem vehetők figyelembe, a nem természetes személyek vagyónára végrehajtás korlátlanul vezethető.²⁴

A Vht. 90-96/B. §-ai a végrehajtás alól mentes ingóságok vonatkozásában részletes felsorolást rögzítenek; a törvény a mentességeket egyrészt a foglalkozáshoz és a tanulmányok folytatásához nélkülözhetetlen dolgok köré, másrészt a létfenntartáshoz szükséges ingóságok köré, végül ún. „vegyes” jellegű mentességek köré csoportosítja. A mentességek érvényesítésénél az adósnak ún. kijelölési joga van. Ha a törvény a végrehajtás alól mentes ingóságok körét vagylagosan állapítja meg, a mentesség a foglalásnál jelen levő adós által kijelölt vagyontárgyra terjed ki [Vht. 89. § (2) bekezdése]. A ruházati cikkek [Vht. 90. § (1) bekezdésének c) pontja], a mindennapi életvitelhez nélkülözhetetlen berendezési tárgyak [Vht. 90. § (1) bekezdésének e) pontja] és a háztartási műszaki cikkek [Vht. 90. § (1) bekezdésének g) pontja] tekintetében a szabály szintén érvényesül. Megszorítás ellenben, hogy a Vht. 90. § (3) bekezdése értelmezésében nem mentes a végrehajtás alól – a foglalkozás, hivatás gyakorlásához szükséges vagyontárgy [a 90. § (1) bekezdésének a) pontja szerint kivéve a gépjárművet], a kitüntetés, a gyógyászati segédeszközök, illetve a mozgásában korlátozott adós gépjárműve kivételével – az a vagyontárgy, amely nemesfém-ből vagy egyébként nemes anyagból készült, és a szokásos használati cikkektől eltérően különösen nagy értékű (bőr ülőgarnitúra, porcelán tálaló stb.).²⁵

A Vht. 88. § (1) bekezdése alapján a foglalási jegyzőkönyvben – a 35. §-ban említettek kivételével – fel kell tüntetni az adós háztartásához tartozók számát, fel kell sorolni a végrehajtás alól mentesen hagyott vagyontárgyakat, illetve azt, hogy a gépjármű lefoglalására a 103. § (5) bekezdése alapján került sor. Mellőzhető a mentesen hagyott vagyontárgyak felsorolása, ha a lefoglalt vagyontárgyak előreláthatólag fedezetet nyújtanak a végrehajtandó követelésre és az eljárás költségeire. A végrehajtás alól mentes vagyontárgyakon kívül – ha a lefoglalt ingóságok a teljes tartozásra nem nyújtanak fedezetet – rögzíteni kell a jegyzőkönyvben az ok megjelölésével azon ingóságokat is, melyeknek lefoglalását elavultság, forgalomképtelenség, értéktelenség miatt mellőzik; erre értelemszerűen csak helyszínen végzett foglalás esetén kerülhet sor.

IV. A foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű foglalás alóli mentessége²⁶

A Vht. 90. § (1) bekezdésének a) pontja szerint *mentes a végrehajtás alól az olyan eszköz, amely nélkül az adós foglalkozásának (hivatásának) gyakorlása lehetetlenné válik, így különösen a nélkülözhetetlen szerszám, műszer, technikai, katonai és egyéb felszerelési tárgy, egyenruha, önvédelmi fegyver, szállítóeszköz, ide nem értve a gépjárművet.* Az Avt. 47. § (2) bekezdése alapján a vállalkozási tevékenységet végző adós üzemi, illetve üzleti tevékenységéhez szükséges járművére folytatott végrehajtást a végrehajtó a jármű lefoglalás foglalási jegyzőkönyvben történő feltüntetésével foganatosítja. Ha ez lehetséges, a jármű törzskönyvét is le kell foglalni. Ha a jármű lefoglalását követő 6 hónapon belül az adós a tartozását nem fizeti meg, a végrehajtó a jármű forgalmi engedélyét is lefoglalja.²⁷

²⁴ A Vht. 89. § (1) bekezdése értelmében ugyanakkor még az adós beleegyezésével sem lehet lefoglalni azokat a vagyontárgyakat, amelyeket a jogszabály a végrehajtás alól mentesít. A végrehajtás alóli mentesség nem opcionális, az adós által választható jogintézmény, hanem a végrehajtó által szigorúan figyelembeveendő.

²⁵ Ha a foglalásra több ingatlanban kerül sor, akkor a törvény 90. § (1) bekezdésének e)-g) pontjaiban és k) pontjában meghatározott mentességet csak az egyik ingatlanban foganatosított foglalásnál során lehet figyelembe venni, e körben az adós nyilatkozata az irányadó. A kijelölés lehetőségére az adóst – képviselőjét, vagy a foglalásnál jelen lévő más nagykorú személyt – fel kell hívni, azzal a helyszínen, a foglalás előtt lehet élni.

²⁶ A Vht. a gépjármű lefoglalása alól két körben állít korlátot: egyrészt a természetes személy adós foglalkozásának (hivatásának) gyakorlásához nélkülözhetetlen eszköz, másrészt a mozgásában korlátozott adós gépjárműve kapcsán. Utóbbi témakört a tanulmány nem érinti.

²⁷ Hasonló a Vht. 103. § (5) bekezdése is. Ezek szerint a természetes személy adós foglalkozásának gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű lefoglalásakor – a zár alá vétel alkalmazásának kivételével – csak a törzskönyvet kell lefoglalni és a foglalási jegyzőkönyv másolatával együtt megküldeni az illetékes közlekedési igazgatási hatóságnak, ha pedig ez nem állapítható meg, a gépjárművet nyilvántartó hatóságnak; az adós a gépjármű értékesítéséig – a zár alá

A Vht. 103. § (6) bekezdése szerint amennyiben a természetes személy adós foglalkozásának (hivatásának) gyakorlásához nélkülözhetetlen eszköz becsértéke nem éri el az igazságügyért felelős miniszternek az adópolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben kiadott rendeletében foglalt összeget, a gépjármű mentes a végrehajtás alól. Az adós foglalkozásához nélkülözhetetlen gépjármű lefoglalás alóli mentességéről szóló 13/2001. (X.10.) IM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 1. §-a alapján a bírósági végrehajtás során *a természetes személy adós foglalkozásának (hivatásának) gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű akkor mentes a foglalás alól, ha a becsértéke nem éri el motorkerékpár esetén a 150 000 Ft-ot, személygépkocsi esetén az 1 200 000 Ft-ot, tehergépkocsi és autóbusz esetén a 3 500 000 Ft-ot, nyergesvontató esetén (szerelvénnel együtt) az 5 000 000 Ft-ot.* A Rendelet 2. §-a pedig olyképpen rendelkezik, hogy ha a végrehajtás során a gépjármű értékesítésre kerül, a befolyt vételárból a fent meghatározott összeg – a Vht. 170/A. § (2) bekezdésében foglalt, a zálogjogosult igényének kielégítését biztosító korláttal – az adóst illeti.

A gépjárműnél tehát két – egymással konjunkcióban álló – kritériumnak kell teljesülnie ahhoz, hogy a magánszemély kapcsán a foglalás alól mentes legyen: egyrészt az adós foglalkozásának (hivatásának) kell olyan jellegűnek lennie, mely a gépjármű használatát szükségképp feltételezi, másrészt a gépjármű becsértéke sem érheti el a Rendelet szerinti értékhatárt.²⁸

IV.1. A foglalkozás (hivatás) fogalma

A foglalkozás (hivatás) kapcsán törvényi definíció nincsen, emiatt a gyakorlatban a foglalkozás (hivatás) üzletszerűen és rendszeresen végzett tevékenységet jelent, amely jövedelem szerzésére irányul és nem ütközik jogszabályba. A jogi normák sem tartalmazznak megszorítást, vagyis az nem korlátozható szállításra, fuvarozásra, mivel számos szakma létezik, melynek gyakorlását a gépjármű hiánya ellehetetleníti. Ezen jogértelmezést támasztja alá még a Vht. hatályba lépése előtti időből származó ítélet, miszerint a kisiparosnak (víz-, gáz-, és fűtésszerelő) a munkavégzési hely eléréséhez, anyagszállításhoz és -beszerzéshez a gépjármű nélkülözhetetlen, másképp való pótlása bár megoldható, ugyanakkor olyan költséget jelent, ami a foglalkozás folytatását súlyosan megnehezítené.²⁹ Az adóhatóság a gyakorlatában üzemi – üzleti – járműnek tekinti mindazokat a járműveket, amelyeknek a használatát a vállalkozó adós a könyvvitelében költségként elszámolja, érvényesíti, illetőleg amelyek az eszköznyilvántartásában szerepel. Emellett idetartoznak azok a járművek is, amelyekről adós e nyilvántartásokat ugyan nem vezeti, de azokat a jövedelemszerző tevékenységének a tárgyát képező árunak, szolgáltatásnak az előállításához vagy értékesítéséhez használja.³⁰ Az adóhatóság a rendelkezésére álló adatokat (az adós foglalkozása, a bejelentett főtevékenységi köre és általa igazoltan végzett tevékenységek, adós benyújtott adóbevallásainak

vétel esetét kivéve – a gépjárművet használhatja. Ha az adós a végrehajtási eljárás tartama alatt a foglalkozásával felhagyott, vagy a foglalkozás végzéséhez szükséges engedélyét visszavonták, az (1)-(4) bekezdés szerint kell eljárni.²⁸ Mindezt megítélés ems szerint vizsgálati sorrendet feltételez. Ennek első lépése, hogy a gépjármű nélkülözhetetlen-e a foglalkozás gyakorlásához; nemleges esetben az értékhatár szerinti mentesség vizsgálatára már szükségtelen.

²⁹ Legf. Bír. (Kúria) P.törv.I.20.042/1990. Kellő szigorral kell eljárni annak megállapításánál, hogy melyek azok a vagyontárgyak, amelyek a foglalkozás gyakorlásához ténylegesen nélkülözhetetlenek. A mentesség nem terjed ki a foglalkozás eredményeként létrehozott termékre [Legf. Bír. (Kúria) P.törv.I.20.589/1991.]. Kiemelendő, hogy a Vht. hatályba lépését megelőző jogi szabályozás [a bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Vh. tvr.) 69. § a) pontja] szerint a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen eszközökre általános jelleggel vonatkozó a végrehajtás alóli mentesség, nem volt külön előírás a gépjárműre. A Vh. tvr. végrehajtásáról szóló 14/1979. (IX.17.) IM rendelet 28. § a) pontja a Vh. tvr. 69. § a) pontját akként értelmezte, hogy ide tartozik a nélkülözhetetlen szerszám, felszerelési tárgy, egyenruha, tankönyv, tanszer és más hasonló tárgy; ugyanakkor nem említette a gépjárművet. Jelen lábjegyzetben elsőként említett ítélet indokolásában pedig kiemelésre került az, hogy *a végrehajtás alóli mentesség értelmezése során nem hagyhatók figyelmen kívül azon gazdasági, illetőleg társadalmi változások sem, melyek hatással vannak a kisiparosi tevékenységgel szembeni elvárásokra.*

³⁰ Ld. 56. számú információs füzetet a végrehajtási eljárás alapvető szabályairól. Ld.: www.nav.gov.hu (2024.02.25.).

tartalma, az adóssal szemben korábbi lefolytatott ellenőrzés során felderítettek stb.) hivatalból értékeli, illetőleg szükség lehet adós nyilatkozatának a beszerzésére is.³¹

A bizonyítékok körében különös jelentősége lehet a *gépjárműhöz kapcsolt útnyilvántartásnak*. A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény 5. számú mellékletének II.7. pontja rendelkezése értelmében *a magánszemély a jövedelemszerző tevékenységéhez használt gépjármű költségelszámolásához útnyilvántartás vezetésére kötelezett*. Erre a célra a menetlevél vezetése is megfelel, ha tartalmazza a továbbiakban részletezett adatokat. Minden gépjármű esetében külön útnyilvántartást kell vezetni. Az útnyilvántartásban fel kell tüntetni a gépjármű típusát, forgalmi rendszámát, a fogyasztási normát, az év első és utolsó napján a kilométeróra állását, továbbá, ha a költségelszámoláshoz szükséges, akkor az adatot havonta kell bejegyezni. Az útnyilvántartásnak tartalmaznia kell az utazás időpontját, annak célját (honnan-hova történt az utazás), a felkeresett üzleti partner(ek) megnevezését, a közforgalmú útvonalon megtett kilométerek számát. Az útnyilvántartás tartalmazhatja az előzőekkel kapcsolatos üzemanyag-vásárlás időpontját, valamint költségeit is. Ha az útnyilvántartásra kötelezett magánszemélynek jogszabály alapján titoktartási kötelezettséggel járó tevékenysége (pl. orvosi tevékenység) során az útnyilvántartásban olyan magánszemély adatait kell feltüntetnie, akire nézve a titoktartásra kötelezett, az ilyen felkeresett személy(ek)hez megtett utakról köteles külön útnyilvántartást vezetni. Ezen külön útnyilvántartás tekintetében a vezetésére kötelezettnek gondoskodnia kell arról, hogy annak tartalmát az állami adó- és vámhatóság ellenőrzést végző tisztviselője kivételével harmadik személy ne ismerhesse meg. Az állami adó- és vámhatóság az ilyen útnyilvántartásban foglalt adatok rögzítésére akkor jogosult, ha az adóhatósági eljárás során tett megállapításban az adatrögzítés jogszabálysértés bizonyításának alátámasztására szolgál.³²

Az adóhatóság tehát csak a bizonyítási eljárást követően dönthet a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű foglалás alóli mentességének megítélése tekintetében. Az Air. 58. § (2) bekezdésének első mondata szerint minden olyan bizonyíték felhasználható, amely a tényállás tisztázására alkalmas. Ha a törvény eltérően nem rendelkezik, az adóhatóság szabadon választja meg a bizonyítás módját, és a rendelkezésre álló bizonyítékokat bizonyító erejüknek megfelelően értékeli [Air. 58. § (4) bekezdése]. Az adóhatóságot terhelő ezen kötelezettségre, illetve a szabad bizonyításra figyelemmel felhasználhatóak azon tények, megállapítások, melyeket az adózóval közvetett szerződéses kapcsolatban álló vagy állt adózók ügyeiben tárt fel az adóhatóság, feltéve, hogy a tényállás szempontjából szintén relevánsak. *A tényállás tisztázására irányuló adóhatósági kötelezettség viszont nem feltétlen és nem abszolút – nem „parttalan” –, annak „csak” a releváns elemekre kell kiterjednie.*³³ A bizonyító erő értékelése az Air. 4. §-ában deklarált egyedi elbírálás elvével áll összefüggésben, miszerint *az adóhatóság az eljárás során az érintett ügyre vonatkozó tényeket veszi figyelembe, minden bizonyítékot súlyának megfelelően értékeli, döntését valóságghú tényállásra alapozza.* Hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy a bizonyítás eredményének ismeretében a gépjármű foglalkozáshoz nélkülözhetetlen jellegét is csak az alapozhatja meg, ha az adós ténylegesen is folytatja a kereső tevékenységét.³⁴

³¹ Ugyanakkor a Kúria konkrét ügyben hangsúlyozta, hogy az adóhatóság előtt a felperes, mint az adós személyét érintő számtalan tény, körülmény hivatalból (saját-, vagy más hatóság közhiteles nyilvántartása alapján) ismert. Azt, hogy ezek közül melyik bizonyulhat alkalmasnak a foglалás alóli mentesség igazolására, a kérelem előterjesztőjének meg kell jelölnie: mely nyilvántartás, mely adata, milyen tartalommal veendő figyelembe. *A foglалás alóli mentesség utáni hivatalbóli vizsgálódásra vonatkozó kötelezettség hiányában az adóhatóságnak nem kell minden – nem csak saját – közhiteles nyilvántartást áttekinteni,* ellenben ha arra a kérelem előterjesztője hivatkozik, akkor sor kerülhet a nyilvántartásban szereplő adatok értékelésére (Kúria Kfv.I.35.120/2023.).

³² Az útnyilvántartás tekintetében is érvényesülnek a számviteli alapelvek. Adós kötelezettsége, hogy a nyilvántartása megfeleljen a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 15. § (3) bekezdésében foglalt valódiság elvének és ezen jogszabály 166. § (2) bekezdése szerinti azon elvárásnak, mely szerint a számviteli bizonylat adatainak alakilag és tartalmilag hitelesnek, megbízhatónak, illetve helytállónak kell lennie [Legf. Bír. (Kúria) Kfv.V.35.072/2009., Kúria Kfv.I.35.457/2011., Kfv.I.35.215/2012., Kfv.V.35.054/2012., Kfv.V.35.214/2012., Kfv.V.35.600/2014.].

³³ Kúria Kfv.III.35.771/2015., Kfv.I.35.270/2017., Kfv.I.35.437/2019., Kfv.I.35.457/2020., Kfv.VI.35.556/2021.

³⁴ Hogyha az adósnak van ugyan bevétele (jövedelme), de az munkaviszony jellegű jogviszonyon kívüli más körből származik, a gépjármű nem mentes a foglалás alól. Ide értendő az is, ha adós a tevékenységét nem gyakorolja, mivel

A témával már az Alkotmánybíróság is foglalkozott. Az ügyben³⁵ az indítvány a Vht. 90. § (1) bekezdésének a) pontja az „ide nem értve a gépjárművet” szövegrésze alkotmányellenességének megállapítására – és megsemmisítésére – irányult. Az indítványozó értelmezésében a szabályozás sérti a vállalkozáshoz való alkotmányos jogot, mivel a jogalkotó különbséget tesz a foglalkozás gyakorlásához szükséges tárgyi eszközök között és kiveszi a végrehajtás alól mentes ingóságok köréből a gépjárművet, jóllehet sok tevékenység a gépjármű használata hiányában egyáltalán nem gyakorolható, vagy ellehetetlenül. A taláros testület ellenben azzal a megközelítéssel azonosult, hogy a vállalkozás joga a foglalkozás szabad megválasztásához való jog egyik aspektusa, annak különös szintjén történő deklarálása, mely csupán azt jelenti, hogy bárkinek alkotmányos joga a vállalkozás, az üzleti tevékenység kifejtése; más megfogalmazásban egy bizonyos, az állam által meghatározott közgazdasági feltételrendszerbe való belépés elvi lehetőségének a biztosítását – a vállalkozóvá válás lehetőségének, viszont bizonyos esetekben szakmai szempontok által motivált feltételekhez kötött korlátozott lehetővé tételét – jeleníti meg.³⁶ Ugyanakkor a Vht. értelmében a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű foglalásakor a törzskönyvet kell lefoglalni, az adós az értékesítésig a gépjárművet használhatja, ez nem sérti a vállalkozás jogának tartalmát, köztük tényleges – az ügy szempontjából közvetlen és érdemi – alkotmányos összefüggés nincs.³⁷

IV.2. A becsérték kérdése

A becsérték megállapítására a gépjármű műszaki állapotának felmérése után kerülhet sor³⁸, a helyszínen történő foglalás esetén azzal egyidejűleg, a járműnyilvántartás alapján történő foglalás esetében későbbi időpontban, helyszíni megtekintést követően, önállóan támadható végrehajtói intézkedés keretében.

Az ingóságok kapcsán a becsérték meghatározása során elsődlegesen a felek megegyezése az irányadó, másodsorban az adóvégrehajtó által becsléssel történő meghatározás [Vht. 97. § (1)-(2) bekezdése]. Ennek során értékelni kell az ingóság beszerzésének (gyártásának) az időpontját, jellemző élettartamát, kihasználtságát, foglaláskori használhatóságát, az avulás, a használat és a rendkívüli állagromlás miatti értékcsökkentő tényezőket. Ez ellenben vice versa is igaz; fel kell mérni az állagmegóvás, minőségben, felújításban, esztétikai jellegzetességben stb. megjelenő értéknövelő faktorokat is.

Bár általánosságban mind az adóhatóság, mind pedig az adós érdeke, hogy a becsérték magas összegben kerüljön megállapításra – vagyis a tartozásból minél nagyobb összeg térüljön meg –, hangsúlyozni kell azt is, hogy az eltúlzott becsérték az árverésen történő értékesítés lehetőségeit is erős korlátok közé kényszeríti. *A szabadpiaci forgalmi érték*³⁹, valamint a becsérték egymással nem szinonim fogalmak; előbbi ugyanis egy „idealizált” ár, amennyiért valóságos („steril”) piaci környezetben – feltételezve az eladási és vételi hajlandóságot, a kényszertől való mentességet, az

az ahhoz szükséges hatósági engedélyét visszavonták, vagy maga adta vissza; a foglalásra ezen esetben az általános szabályok lesznek irányadóak.

³⁵ 1361/B/2008. AB határozat, ABK 2010. május, 633.

³⁶ Lényege: az állami szabályozás ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást [Ld. 54/1993. (X.13.) AB határozat, ABH 1993, 340, 341-342; 3062/2012. (VII.26.) AB határozat, Indokolás [154]].

³⁷ Az Alkotmánybíróság egy másik ügyben pedig azt a kijelentést járta körbe, hogy a foglalás kapcsán a tulajdonhoz való jog sérelme nem igazolódhat abból az okból sem, hogy társadalmilag általában véve a gépjárművek hasznosak, vagy mert az üzemeltetésük az államnak egyébként bevételt hoz [3226/2017. (IX.25.) AB végzés, Indokolás [18]].

³⁸ A becsérték meghatározásakor kiindulópontként szolgálhatnak egyes internetes oldalakon – www.hasznalauto.hu, www.kocsi.hu – fellelhető információk, illetőleg az Eurotax-katalógus is. Ezen adatokat a tényleges műszaki állapot felmérése után célszerű beszerezni; az egyedi paraméterek – a becsérték minél realisabb meghatározása okán – eleve behatárolják az adatbázisok szűrési feltételei által meghatározott mozgásteret.

³⁹ A forgalmi érték a piac által elfogadott érték, általánosan bevett és elfogadott polgári jogi fogalom, ami elvileg egy dolog értékét (az előnyös és hátrányos tulajdonságait) komplex jelleggel értékeli, figyelemmel a keresleti és kínálati összefüggésekre. Ld. 16/2017. (VII.10.) AB határozat, Indokolás [27]. Itt idézi az Alkotmánybíróság Szladits Károly fogalmát, „Szokásos beszélni a dolog rendes (közönséges) értékéről; ezalatt a forgalmi értéket, vagyis azt az értéket értik, amelyet a dolognak az átlagos forgalomban szoktak tulajdonítani.” [Szladits Károly: *A Magyar magánjog vázlat*. II. kötet Budapest, 1937, 75. o., Indokolás [26]].

eladási szándék meghirdetésének nyilvánosságát, az adásvétel lebonyolítására rendelkezésre álló időtartam észszerűségét stb. – a vagyontárgy adásvételére sor kerülhetne. Az adóvégrehajtásban a vagyoni elemeket ellenben korántsem a valós forgalmi értéken, hanem az árveréskor elérhető legmagasabb áron, az aktuális keresleti-kínálati viszonyok között értékesítik, emiatt elképzelhető – a gyakorlat szerint inkább ez jellemző –, hogy a vagyontárgy a forgalmi értékénél alacsonyabb áron kerül eladásra. A kényszerértékesítés ugyanis nem a „normál” értékesítési piacra jellemző körülményeket jeleníti meg, hiszen „...a kényszereljárások piaca elképzelhetetlenül messze van a közgazdasági értelemben vett ’tökéletes piac’-tól, és olyan markáns sajátosságok, törvényszerűségek jellemzik, amelyek már önmagukban drasztikus mértékben torzítják az ideális körülmények között elérhető árat.”⁴⁰ A térülési ráta összefügg: a) a vagyoni elem forgalmi értékének negatív irányú torzulásával, amelyet a piac sajátosságai okoznak b) az eljárás költségvonzatával c) a kényszerértékesítésben részt vevő független harmadik személlyel (a végrehajtóval), akinek érdekstruktúrája esetenként a térülési arányt is csökkenti. Hitelezői oldalról lényegében bármely alternatíva [adósságrendezési megállapodás, követelés-eszköz konverzió, a tevékenységi kör(ök) működtetésének adóstól való átvétele stb.] kedvezőbb egy árverésnél, a kényszerértékesítés csak ultima ratio jelleggel alkalmazandó.⁴¹

*Az értékbecslés – amellet, hogy nagyban befolyásolja a megtérülést – tehát akkor jogszerű, ha a forgalmi érték figyelembevételével történik, ok- és tényszerűek azon körülmények, amelyek az értékelésnél szerepet játszottak; ellenben szubjektív. „A mérlegelés lehetőségének meghagyása már önmagában is automatikusan felveti a felelősség kérdését. A mérlegelési szabadság eljárási sokszínűséget okozhat, hiszen az egyén szubjektumához is jelentős mértékben köthető. A hatósági kényszereselekmények foganatosítása esetében kijelenthető, hogy az egyedi megítélés lehetőségét a minimumra kell szorítani. Többek között a végrehajtó határozza meg egy ingó vagy ingatlan vagyontárgy forgalmi értékét a becsértéket, több esetben a belátására van bízva a zárgondnok alkalmazása (és költsége), helyszíni eljárás foganatosításakor ő dönti el, hogy mit von foglalás alá, egyes esetekben meghatározhatja az árverés (kényszerértékesítés) helyét és idejét, stb.”*⁴²

Gyakorlati jogalkalmazói tapasztalatom alapján kijelenthetem, hogy *az esetek többségében a végrehajtás alá vont vagyon árverésén kialakult ár erősen „nyomott ár”*; a kérdés eldöntéséhez pedig, hogy a kellő fedezet biztosítása végett foganatosított foglalás meddig terjedhet, az érintett vagyontárgyak keresleti-kínálati tapasztalataiból lehet, illetve kell kiindulni, figyelembe véve – a kényszerértékesítés sajátos térülési aránya miatt – a becsérték leszállításból elérhető eladási árat. Mindezekkel összefüggésben azon kijelentés is elfogadható, hogy „...valami különös szakértelem a mindennapi foglalás tárgyát tevő dolgok becsléséhez nem kell; azt a végrehajtó is egészen jól elvégezheti, ha pedig olyan becslésről van szó, a mely szakértelmet igényel, akkor mind a mai törvény, mind a javaslat értelmében, úgy is lehet, sőt kell is szakértő becslőt alkalmazni...”⁴³ *Az ingóságok kapcsán az adóhatóság – a gépjárműveken túlmenően – jellemzően a jellegüknél fogva viszonylag könnyen értékesíthető vagyontárgyakat (elektronikai cikkek, lakberendezési dolgok stb.) vonja adóvégrehajtás alá, illetve amelyek a becsértéke – a gyakoriságukra figyelemmel – is relatíve szűk kereteken belül, a valós piaci értékükkel jözszerűen egyezően határozható meg.*⁴⁴

⁴⁰ Kapa Mátyás: *A kényszerértékesítések jellemző sajátosságai*. Polgári Szemle, 2015. 1-3. szám.

http://epa.oszk.hu/00800/00890/00060/EPA00890_polgari_szemle_2015_1-3_666.htm (2024.02.20.).

⁴¹ Kapa Mátyás: i.m. Ld. még *F. Kiss Gabriella – Pócsa Judit: Az ingatlanárverés mint kényszerértékesítési forma a magyar jogi szabályozásban; a hitelező árverési stratégiája*. Themis, 2015/1. 76-85. o.

⁴² *Pataki János István: Gondolatok a bírósági végrehajtás rendszeréről*. Jogelméleti Szemle 2013/1., 121-135. o., 132. o. Ugyanakkor ez nemcsak az adóvégrehajtók általi becsérték meghatározásban, hanem egy szakvéleményben is szükségképp tükröződik; másrészt ennek a kiküszöbölésére szolgál a becsérték utólagos korrigálásának lehetősége.

⁴³ *Magyar Jogászegyleti értekezések/szerk: Dr. Szladits Károly (Dr. Márkus Dezső előadása, A végrehajtási törvény reformja*. Budapest, Franklin társulat nyomdája, 1907.). Idézi *Pataki János István*, i. m. 133. o.

⁴⁴ *A becsérték szakértő-becsüs általi megállapításának lehetőségével – annak költségvonzatától függetlenül – akkor célszerű élni, ha szabadpiaci összehasonlító érték nem áll rendelkezésre, vagyis a vagyoni elem jellege szükségelteti a szakértelmet*. Ld. arany, platina, ezüst lefoglalása [Vht. 98. §-a]; arany vagy platina felhasználásával készült tárgy, drágakő lefoglalása [Vht. 99. § (1) bekezdése]; üzletreszfoglalás [Vht. 101. § (1)-(2) bekezdése].

Az adós vagyoni jogait védi a becsértékkal összefüggésben az Avt. 65. §-ának (5) bekezdése is. Ennek alapján a természetes személy adós foglalkozásának gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű kikiáltási árát csak olyan összegre lehet leszállítani, amelyből a végrehajtás előre látható költségei és az adósnak a Vht. 170/A. § (1) bekezdése alapján járó összeg fedezhető.⁴⁵

V. A BH 2022.139. számú eseti döntés

V.1. Az adóvégrehajtás és a jogorvoslati eljárások

Az elsőfokú adóhatóság a járműnyilvántartás alapján foglalás alá vonta a magánszemély felperesi adós tulajdonát képező személygépjárművet, mellyel szemben a felperes végrehajtási kifogást terjesztett elő. Eszerint a gépjármű mentes a végrehajtás alól a becsértékére és a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen jellegére tekintettel. E körben felperes az őstermelői tevékenységére hivatkozott, amelyet különböző településeken fekvő szőlőterületeken folytat. Az adóhatóság a becsérték megállapítása céljából a felperest kapcsolatfelvétellel hívta fel. A végzésre felperes két azonos tartalmú beadványt terjesztett elő: egyrészt a becsértéket álláspontja szerint nem a foglalást követően, hanem a foglaláskor kell megállapítani, másrészt az okmányirodában is megtalálható adásvételi szerződés szerint a gépjármű vételára 2 évvel korábban 800.000 Ft volt, következésképp az adóhatóság is meggyőződhetett volna arról, hogy az ingóság a forgalmi értéke alapján is a foglalás alóli mentesség értékhatára alatt marad.

A NAV Fellebbviteli Igazgatósága, mint másodfokú adóhatóság a végrehajtási kifogást nem tartotta megalapozottnak és annak elutasítása mellett a végrehajtási cselekményt helyben hagyta. Indokolásában a foglalás alóli mentesség egyik feltétele kapcsán azt állapította meg, hogy a felperes főtevékenysége egyéni vállalkozóként „falatozó (büfé), melegkonyhás büfé”, amelynek gyakorlásához a gépjármű nem nélkülözhetetlen. A másodfokú adóhatóság azt is rögzítette, hogy felperes számos egyéb tevékenységet – így többek között szőlőmust- és bortermelést – is folytat, ellenben a foglalás alóli mentesség körébe a gyakorlat szerint a szerszámigényes foglalkozások vagy a személyfuvarozás, árufuvarozás tartoznak, amely tevékenységek esetén a gépjármű nélkül adós a foglalkozását nem tudná gyakorolni, vagy annak gyakorlása jelentősen elnehezülne; más esetekben erről az adósnak nyilatkoznia kell. A foglalási jegyzőkönyv kioktatást tartalmazott arra vonatkozóan, hogy mely esetekben mentes a gépjármű a foglalás alól. A mentesség fennállásának másik feltétele – az 1 200 000 Ft alatti becsérték – vonatkozásában az nyert megállapítást, hogy a megállapításához a gépjármű megtekintése szükséges; viszont a foglalás a járműnyilvántartásból történt, így az elsőfokú adóhatóság a felperest felhívta arra, hogy a becsérték megállapítása – és a gépjármű megtekintésének biztosítása végett – az ügyintézővel vegye fel a kapcsolatot.

A felperes – érdemben egyező indokolással – a másodfokú végzéssel szemben fellebbezéssel élt. A NAV elnöke a támadott végzés helybenhagyásáról hozott döntést. Az indokolás alapján a mentességi szabályok alkalmazására a két jogszabályi kritérium – a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen jelleg, illetőleg az 1 200 000 Ft alatti becsérték – együttes fennállása esetén van lehetőség. Kiemelte, hogy a felperes az első feltételt a bortermeléshez szükséges ingatlanok eltérő településeken való elhelyezkedésével indokolta; az ingatlanok könnyebb megközelíthetősége önmagában még nem igazolja a gépjármű foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen jellegét és a foglalás alóli mentességet.

V.2. A közigazgatási per

⁴⁵ A természetes személy adós foglalkozásának a gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű értékesítéséből befolyt vételárnak a végrehajtási költségek kielégítése után fennmaradó részéből a miniszternek az adópolitikáért felelős miniszterrel egyetértésben kiadott rendeletében foglalt összeg az adóst illeti meg, a fennmaradó összeg fordítható a követeléseknek – a Vht. 165-168. § szerint történő – kielégítésére.

A NAV elnökének végzésével szemben felperes keresettel élt.⁴⁶ Eszerint alaptalan alperesnek a becsérték megállapításával kapcsolatban előadott érvelése, mivel megítélése szerint a törvény a körben egyértelmű, hogy a becsérték megállapítására még a foglaláskor kell sort keríteni; hogyha ez elmarad, akkor a gépjárművel nem lehet foglalás alá vonni. Továbbra is fenntartotta, hogy az ügyben a foglalás alóli mentesség mindkét feltétele teljesült: egyrészt a gépjármű becsértéke nem éri el az 1 200 000 Ft-os értékhatárt, másrészt a felperes tevékenysége – szőlő- és bortermelés – a gépjármű használatát igényli, vagyis a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlennek minősül. A védiratában az alperes – álláspontja fenntartása mellett – a kereset elutasítását kérte. Az alperes utalt arra, hogy a járműnyilvántartásból történő közvetlen foglalás esetében – a helyszínen történő foglalással szemben – a jogszabály nem írja elő a végrehajtónak, hogy becsléssel állapítsa meg a lefoglalt ingóság értékét. A mentességre a két jogszabályi feltétel együttes fennállása esetén van lehetőség. Mivel a gépjármű becsértékének a megállapítása nem történt meg, egyébként pedig a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen jelleg sem volt megállapítható, az alperes álláspontja szerint nem volt akadálya a gépjármű lefoglalásának.

A perben eljáró Veszprémi Törvényszék az 5.K.701.510/2020/7. számú ítéletével az alperesi végzést a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 92. § (1) bekezdésének b) és d) pontjai alapján megsemmisítette. Indokolása szerint a gépjárműfoglalás esetén a Vht. 103. §-a tekinthető irányadónak; így a végrehajtónak a járműnyilvántartás alapján történő foglaláskor a foglalási jegyzőkönyvben utalnia kell arra, hogy azt nyilvántartás alapján foglalták le, fel kell hívni az adóst a gépjármű feltalálási helyének közlésére, nyilatkoztatni kell a Vht. 103. § (5) bekezdése szerinti mentesség fennállására, a szükséges igazolások becsatolására, illetőleg az adóst arról is tájékoztatni kell, hogy a becsérték kapcsán szakértő-becsüs kirendelését kérheti a szakértői díj egyidejű megelőlegezésével, melynek határidejét a jogszabály ugyancsak rögzíti. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy tárgyi ügyben az adóhatóság nem tájékoztatta a felperest arról, hogy kérésére a foglalás alkalmával a végrehajtó szakértő-becsüst alkalmazhat, nyilatkozattételre 8 napos határidő áll rendelkezésére. A Törvényszék – utalva a Vht. 97. §-ára – kiemelte azt is, hogy a végrehajtónak a foglalással egyidejűleg minden esetben kötelezettsége a lefoglalt gépjármű értékének (vagyis a becsértéknek) a megállapítása.

A foglalás alóli mentesség tekintetében az elsőfokú bíróság a Vht. 103. § (5)-(6) bekezdéseire és a Rendelet előírásaira utalt, egyszersmind hangsúlyozta: az adóhatóságnak nem csak azt kellett volna vizsgálat tárgyává tennie – melyet nem megfelelően tett meg –, hogy a felperes természetes személy adósnak vagy vállalkozónak minősült-e, hanem azt is, hogy a gépjármű a felperesnek a jövedelemszerző tevékenysége tárgyát képező árunak, illetőleg szolgáltatásnak az előállításához vagy értékesítéséhez szükséges-e és a felperes által előadottak – így az őstermelői minősége, a gépjármű szőlő- és bortermeléshez történő használata – megfelelnek-e a jogszabály ezen irányú elvárásainak. A felperes az általa hivatkozott indokai alapján őstermelőnek minősül, szőlő- és bortermeléshez használja a gépjárművet, így a jövedelemszerző tevékenységének tárgyát képező termék előállításához, illetve értékesítéséhez szükségszerűen használhatta a gépjárművet, enélkül tevékenysége nyilvánvalóan nagymértékben elnehezülne. Mivel az alperes mindezen jogszabályi előírásokat megszegte, az általa megvalósított közigazgatási cselekmény jogszabálysértő.

V.3. A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

Alperes a felülvizsgálati kérelmében a Kp. 121. § (1) bekezdésének a) pontja alapján a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára történő utasítását kérte. Álláspontja szerint az ítélet sérti a Kp. 78. § (1)-(2) bekezdéseiben, a 79. § (1)

⁴⁶ A Nemzeti Adó- és Vámhivatal szerveinek hatásköréről és illetékességéről szóló 485/2015. (XII.29.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdése és 11. §-a, a 2. § (1) bekezdése alapján a NAV Korm. rend. 1. számú melléklet B) részének 9. pontja; a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény 6. § (1) bekezdése és 12. § (1) bekezdése. A felettes szerv (Fellebbviteli Igazgatóság) döntése elleni fellebbezés elbírálására a Pénzügyminisztérium Nemzeti Adó- és Vámhivatal vezető államtitkára – a NAV elnöke – jogosult. Ez ellen az érintett keresettel élhet – ez esetben a NAV Központi Irányítása lesz az alperes –, így az adóhatósági döntések jogszerűségi kontrolljának végső fóruma – feltéve, hogy a jogvédelmi eszközök kimerítése az adóvégrehajtás során megtörtént – a bíróság marad.

bekezdésében, a Pp. 265. § (1) bekezdésében, a 279. § (1) bekezdésében, valamint a 346. § (4)-(5) bekezdéseiben foglaltakat. A végrehajtó csak akkor tud becsértéket megállapítani és az adós előzetes tájékoztatását követően a kérelmére szakértő-becsüst alkalmazni, ha a foglalásra a helyszínen kerül sor. A perbeli esetben nem erről volt szó, emiatt a Vht. 84. § (1) bekezdésére figyelemmel már a jegyzőkönyvben történő összeírással megvalósult foglalás miatt a tájékoztatás okafogyott volt. A járműnyilvántartásból történő foglalás alkalmával az adóhatóság a becsértéket külön végrehajtói intézkedés keretében állapítja meg; adósnak a becsérték megállapítása ellen az Avt. 24. §-a szerint önálló végrehajtási kifogás benyújtására van lehetősége és ez esetben kérheti az igazságügyi szakértő kirendelését a becsérték módosítása érdekében. Az alperes a foglalás alóli mentesség kapcsán képviselt bírósági álláspont tekintetében ugyancsak vitatta az ítéletet. Az adóhatóság végzése tartalmazta felperes egyéni vállalkozói minőségét, illetőleg a főtevékenységét („falatozó, büfé, melegkonyhás büfé üzemeltetése”) és azt, hogy e tevékenység gyakorlásához az alperes megítélése szerint nem nélkülözhetetlen a gépjármű. Mivel a jelzett feltétel nem teljesült, a további konjunktív szempont – a gépjármű értéke – már nem is bírt jelentőséggel. Felperes nem csatolt olyan okirati bizonyítékot a megelőző eljárás során, mely alátámasztotta volna, hogy a foglalás idején a fő foglalkozása szőlő- és bortermelés lett volna, ellenben ezt – mely bizonyítás hiányában pusztán állítás szintjén maradt – az ítélet tényként fogadta el úgy, hogy az alperest fel sem hívta a részéről megállapított tényállás valódiságának a bizonyítására. Sérelmezte az alperes továbbá, hogy az ítélet kizárólag az alperes végzését semmisítette meg olyképp, hogy az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatását nem rendelte el. Ez amiatt jogszabálysértő, mert a jelen per tárgya többfokú közigazgatási eljárásban hozott cselekmény volt; a támadott ítélet rendelkező része azt eredményezi, hogy fennmarad a végrehajtási kifogást elbíráló végzés hatálya, ennek okán pedig a felperesi fellebbezés – végleges hatósági döntés hiányában – elbírálatlan marad.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme az elsőfokú bíróság ítélete hatályában való fenntartását célozta. Kiemelte, hogy az alperes gyakorlata a kérdésben nem egységes, melynek igazolására csatolta az alperes egy másik ügyben hozott végzését; ebben a döntésben az adós által folytatott büféüzemeltetésnél az adóhatóság elfogadta azt, hogy az nem csak magát az árusítást, hanem a beszerzést is magában foglalja, erre tekintettel megállapította a végrehajtással érintett gépjármű munkavégzéshez elengedhetetlenül szükséges voltát. Felperes továbbra is utalt arra, hogy alperes figyelmen kívül hagyta azt, hogy főállású őstermelőként nemcsak vállalkozói, hanem őstermelői tevékenységet is végez; ez időben megelőzte a vállalkozási tevékenységét.

V.4. A Kúria döntése

A Kúria a Kfv.V.35.264/2021/7. számú végzésében az alperes felülvizsgálati kérelmét részben alaposnak ítélte, az elsőfokú bíróság ítéletét a Kp. 121. § (1) bekezdésének a) pontja alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására, valamint új határozat hozatalára utasította. Mivel alperes a felülvizsgálati kérelmében a gépjármű-nyilvántartásból való foglalás esetén a becsérték megállapítása idejének körében tett helytelen bírósági jogértelmezésre hivatkozott és a mentesség kapcsán a felperesi őstermelői tevékenységhez fűzött elsőfokú ítéleti álláspontot kifogásolta – ideértve az új eljárásra kötelezés elmaradásából eredő hátrányokat is –, a Kúriának a felülvizsgálati kérelem korlátaira tekintettel arról kellett döntenie, hogy jogszerűen rögzítette-e az ítélet a foglalással egyidejű becsérték-megállapítás szükségességét, a gépjárműnek a felperesi tevékenység ellátásához nélkülözhetetlen jellege vonatkozásában helyesen foglalt-e állást, illetve helytállóan mellőzte-e az adóhatóság új eljárásra történő kötelezését.

A felülvizsgálati bíróság a becsérték megállapítása idejének kérdése tekintetében – az elsőfokú ítéleti állásponttal, illetőleg a felperesi felülvizsgálati ellenkérelemben előadottakkal szemben – az alperes jogi érvelésével azonosult. Eszerint a végrehajtási kifogás elbírálásakor a másodfokú adóhatóság alappal helyezte a hangsúlyt a foglalás mikéntjére, ebből következően arra, hogy az adminisztratív foglalásakor a becsérték megállapításához szükséges a gépjármű megtekintése, a hivatalból rendelkezésre álló adatokon túl ez elengedhetetlen az ingóság használati fokának és állapotának a vizsgálatához. A „közvetlen” foglalás kapcsán az alperes mind a védiratban, mind a

felülvizsgálati kérelmében helytállóan emelte ki, hogy csak a helyszínen történő foglalás esetén értelmezhető a foglalással egyidejű becsérték megállapítás kötelezettsége. E körben az Avt. 47. §-a a Vht. előírásaihoz képest már speciális. Az Avt. 47. §-ának szabályait összevetve az elsőfokú bíróság által felhívott Vht. 97. §-ának (1) bekezdésével [„a foglaláskor becsléssel megállapítja a lefoglalt ingóság értékét”], továbbá (3) bekezdésével [„ha valamelyik fél kívánja, a végrehajtó a foglalásnál szakértő-becsüt alkalmaz”] az állapítható meg, hogy utóbbiak a járműnyilvántartás adatai alapján történő foglalás esetén fogalmilag nem értelmezhetők, adós a cselekménynél nincs jelen, a szabályok emiatt kizárólag a helyszíni ingófogalás alkalmával irányadók. Az adóhatóság felhívta a felperest a becsérték megállapításához az ügyintézővel való kapcsolatfelvételre, aki továbbra is azt sérelmezte, hogy a foglalás nem történhetett volna meg a becsérték megállapítása nélkül, illetve kifejezte, hogy a gépjármű eredeti vételára csak 800 000 Ft volt, mely a gépjármű korábbi adásvételi szerződésének az okmányirodától való beszerzése esetén kiderülhetett volna. Ugyanakkor – fentiekből adódóan – a felülvizsgálattal érintett ügy központi kérdését a foglalással szembeni végrehajtási kifogás elbírálása képezte és az adóhatóság emiatt külön cselekményként foglalkozott a becsérték megállapításának kérdésével. E körben az alperes kitért arra is, hogy a becsértéket külön végrehajtói intézkedés keretében állapítja meg, ezzel szemben az Avt. 24. §-a szerint végrehajtási kifogás benyújtására van módja és kérheti igazságügyi szakértő kirendelését a becsérték módosítása érdekében. A Kúria emiatt megállapította, hogy az elsőfokú bíróság téves jogértelmezéssel jutott arra, hogy a gépjármű nyilvántartásból való foglalása esetében a becsérték megállapítása a foglalással egyidejűleg kell, hogy megtörténjen.

Ellenben az elsőfokú bíróság a második jogkérdés tekintetében – a foglalás alóli mentesség azon feltétele, mely szerint a gépjármű nélkül az adós a foglalkozását nem tudná gyakorolni vagy annak gyakorlása jelentős mértékben elnehezülne – részben helytálló következtetésre jutott. Bár tényyszerűen utalt az alperesi felülvizsgálati kérelem arra, hogy egyrészt a jogerős ítélet e körben a másodfokú adóhatósági és az alperesi megállapításokat nem ismertette, másrészt pedig tévesen rótt fel az elsőfokú bíróság a vállalkozói minőség adóhatósági vizsgálatának hiányát, ez nem tette az ítélet vonatkozó részét az ügy érdemét érintően jogsértővé. A másodfokú adóhatóság a végrehajtási kifogás elutasítása körében felperes egyéni vállalkozói főtevékenységét – „falatozó, (büfé), melegkonyhás büfé” üzemeltetése – vizsgálta és úgy foglalt állást, hogy a gyakorlásához nem nélkülözhetetlen a gépjármű; ugyanakkor rögzítette azt is, hogy a felperes az adóhatósági nyilvántartás szerint számos egyéb tevékenységet is folytat. A nyilatkozatot, amelyben a felperes az őstermelői tevékenységére hivatkozással állította a gépjármű nélkülözhetetlen jellegét, a másodfokú adóhatóság külön már nem értékelte. A fellebbezés folytán eljáró alperes állapította meg, hogy felperes ezt a hivatkozását a bortermeléshez szükséges ingatlanok eltérő településeken való elhelyezkedésével indokolta, ellenben nem találta alaposnak, mikor arra a következtetésre jutott, hogy az ingatlanok gépjárművel való könnyebb megközelíthetősége még nem indokolja a gépjármű foglalás alóli mentességét. Ez viszont igazolja, hogy felperes vállalkozói minőségének adóhatósági vizsgálata megtörtént. Az elsőfokú bíróság döntése emiatt annyiban helytálló, hogy a felperes főtevékenysége mellett a hivatkozott egyéb – és az adóhatóság nyilvántartásában is fellelhető – tevékenysége vonatkozásában is releváns, hogy gépjármű hiányában a természetes személy adós a foglalkozását nem tudná gyakorolni, vagy annak gyakorlása jelentős mértékben elnehezülne. A Kúria is hangsúlyozta, hogy a Vht. 103. § (5)-(6) bekezdése és a Rendelet 1. § b) pontjában rögzített kritérium [„a természetes személy adós foglalkozásának (hivatásának) gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű” mentessége] vizsgálata nem csak és kizárólag az adós főtevékenységére, hanem az igazoltan gyakorolt más tevékenységekre is vonatkozik.

Az ítélet mégis ellentmondásos annyiban, hogy az alperes ezeket a kérdéseket nem tisztázta, a döntésében az elsőfokú bíróság hitelt érdemlő igazolás nélkül mégis elfogadta, hogy a felperes a szőlő- és bortermeléshez, mint jövedelemszerző tevékenységéhez és termékeinek előállításához, értékesítéséhez szükségszerűen használhatta a gépjárművet, valamint, hogy enélkül tevékenysége

nagymértékben elnehezül. Perbeli konkrét bizonyítás hiányában⁴⁷ az elsőfokú bíróság vizsgálata ezzel szemben addig terjedhetett volna, hogy a megfelelő mélységű vizsgálatot az adóhatóság megtette-e a felperes hivatkozása (szülő- és bortermeleshez nélkülözhetetlen gépjármű) körében és a felperest felhívta-e, vagy fel kellett-e hívnia ennek az igazolására. Mivel az elsőfokú bíróság ezen kérdéseket nem vizsgálta, ugyanakkor azok körében érdemben állást foglalva – utalva a gépjármű felperesi tevékenységhez nélkülözhetetlen jellegére – az alperesi végzést új eljárásra való kötelezés mellőzése mellett semmisítette meg, jogszabálysértést követett el. Hiánytalanul tisztázott körülmények hiányában e körben az ügy érdemében az elsőfokú bíróság nem dönthetett volna, sérült a Kp. 78. § (1) bekezdése alapján alkalmazandó Pp. 265. § (1) bekezdése, a Kp. 78. § (2) bekezdése és a Pp. 279. §-a. Ezzel összefüggésben alperes azon érvelése is alapos, hogy a bírósági kasszációs jogkör gyakorlása – új eljárás elrendelése nélkül – azt eredményezte, hogy a kétfokú eljárás ellenére az alperesi végzés megsemmisítése okán felperes fellebbezése elbírálatlan – a gépjárműfoglálással szembeni végrehajtási kifogást helybenhagyó végzés hatályos – maradt. A kereseti kérelemhez kötöttség az új eljárásra kötelezés mellőzését nem eredményezheti, ebben a kérdésben a bíróság nincs kötve a felperesi kereseti kérelemhez⁴⁸, a Kp. 89. § (1) bekezdésének b) pontja szükség esetére a megsemmisítés melletti új eljárásra kötelezést lehetővé teszi.

A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróság a Kúria végzésében foglaltak alapján köteles eljárni mindkét jogkérdés körében; utóbbi esetben a tevékenység gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjárműre történő felperesi hivatkozás kapcsán azt kell vizsgálnia, hogy az adóhatóság a Kúria által megjelölt, megfelelő mélységű vizsgálatot elvégezte-e. Amennyiben ebben a vonatkozásban az elsőfokú bíróság esetlegesen a tények tisztázatlanságát állapítja meg, akkor a megsemmisítés mellett az adóhatóság új eljárásra történő kötelezése nem mellőzhető, melynek során a felperest a becsérték megállapításával összefüggésben megfelelően tájékoztatni kell.⁴⁹

Zárszó

A vonatkozó törvényhelyek értelmezésében tehát két feltételnek kell teljesülnie ahhoz, hogy a magánszemély kapcsán a gépjármű mentes legyen a foglалás alól: egyrésztől kétséget kizáróan megállapítható kell, hogy legyen, hogy az adott gépjármű az adós foglalkozásának gyakorlásához nélkülözhetetlen, másrésztől ezen feltétel fennállása esetén a gépjármű becsértéke nem érheti el a Rendeletben meghatározott értékhatárt. Ha az eljárásban a foglалással érintett gépjármű kapcsán a foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen jelleg – mint a foglалás alóli mentességet igazoló körülmény fennállása – nem nyert igazolást, ezzel ellentétes adatot az adós az adóhatósággal nem közöl, okirati bizonyítással nem él, a bizonyítatlanság jogkövetkezménye az adós terhére esik. A

⁴⁷ Ezzel a megközelítéssel ellenben már nem feltétlenül értek egyet. Más ügyben a Kúria egyértelművé tette, hogy az elsőfokú bíróság a közigazgatási határozat alapjául szolgáló tényállás feltáratlansága esetén nem végezhet elsőként olyan bizonyítást, melyet a közigazgatási hatóság a megelőző eljárás során nemesközölt és amely nélkül a hiányzó tényekről nem döntött, mert az már hatáskör elvonást jelentene (Kúria Kfv.VI.35.454/2022., Kfv.VI.37.906/2022.).

⁴⁸ A Kp. 85. § (1) bekezdése értelmében a bíróság a közigazgatási tevékenység jogszerűségét a kereseti kérelem korlátai között vizsgálja. Ezen joghely (2) bekezdése szerint a bíróság a közigazgatási tevékenység jogszerűségét – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a megvalósításának időpontjában fennálló tények alapján vizsgálja. A bírósági joggyakorlat (Kúria Kfv.I.35.789/2013., Kfv.III.37.192/2017., Kfv.I.35.086/2020.) kellően konzekvens abban, hogy a közigazgatási eljárás kereteit egyrésztől a kereseti kérelemhez, másrésztől a támadott döntéshez kötöttség határozzák meg. A bíróság – a hivatalból észlelendő semmisségi okokat kivéve – kizárólag a kereset szerinti jogszabálysértésről dönthet. Ha a bíróság a keresetben megjelölt jogszabálysértést nem tartja megállapíthatónak, más – a megjelölttől érdemben eltérő – jogsérelemre a közigazgatási döntés hatályon kívül helyezését (vagy annak megváltoztatását) már nem alapíthatja. Ez vice versa is érvényesül; az alperesi döntéshez kötöttség értelmében a bíróság nem minősítheti az alperes döntését jogszerűnek olyan indokra hivatkozással sem, amelyet maga a támadott döntés nem tartalmaz.

⁴⁹ Az új eljárás során a Törvényszék az 5.K.700.178/2022/8. számú ítéletével a kúriai iránymutatással egyező döntést hozott; a NAV elnökének végzését ismételt megsemmisítette és a NAV elnökét új eljárás lefolytatására kötelezte, előírva számára a Kúria által részletezett bizonyítást.

Kúria konkrét döntésében⁵⁰ utalt arra is, hogy *az adóhatóságnak ennek feltárását célzó törvényes kötelezettsége hivatalból nincsen, a bizonyítás az adós érdekkörébe tartozik; ugyanakkor az adósi hivatkozások az előadott körben – a rendelkezésére álló adatok alapján – az adóhatóság már vizsgálni köteles.* Ennek eredménytelenségekor a vagyontárgy becsértéke a foglalási cselekmény jogszerűsége és a végrehajtás alóli mentesség szempontjából már irrelevánsnak tekinthető.

A közigazgatási eljárás egyik funkciója – a közérdek érvényre juttatása mellett – a jogvédelem, az ügyféli jogok és jogos érdekek biztosítása. A foglalkozás gyakorlásához nélkülözhetetlen gépjármű foglalás alóli mentessége – sőt, mi több, a végrehajtás alóli mentességek általában – a jogorvoslati lehetőségekkel együttesen alkotják adós jogvédelmének azon garanciáit, melyek a közhatalom gyakorlását úgy terelik törvényes keretek közé, hogy a költségvetés biztosításának ellensúlyaként – elkerülve az esetleges állami önkényt – az adós jogai a szükségeshez viszonyítva nagyobb mértékben ne sérüljenek, a jogállami garanciák az adóeljárás végső szakaszában is jelen legyenek.

⁵⁰ Ld. 31. ljt.

© Darai Péter

MTA Law Working Papers

**Kiadó: Társadalomtudományi Kutatóközpont (MTA Kiválósági
Kutatóhely**

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Kecskés Gábor

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Lux Ágnes, Mezei Kitti

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515